

Kurk
Lietuvai

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Darni regionų plėtra: regionų plėtros tarybų veiklos efektyvinimas

Rekomendacijos

Akvilė Naginionytė
Kristina Samasionokaitė

Rugsėjis 2019

Turinys

Kontekstas.....	1
Įvadas.....	3
1. Regionų plėtros tarybų institucinė santvarka ir funkcijos.....	8
1.1. Problema: Regioninio vieneto atsakingo už tarpsavivaldybinį bendradarbiavimą ir regioninę dimensiją nebuvimas.....	9
1.2. Problema: Neefektyvus regioninės plėtros procesų valdymas ir veiksmų įgyvendinimas.....	11
1.3. Problema: Esama regioninės politikos strateginio planavimo ir įgyvendinimo sistema nėra pajėgi užtikrinti tikslingą ir efektyvią regionų plėtrą.....	13
2. Regionų plėtros tarybų finansavimas.....	15
2.1 Problema: Neturėdamos disponuojamų finansinių išteklių, regiono plėtros tarybos turi ribotas galimybes tiesiogiai dalyvauti įgyvendinant bendrus projektus.....	16
3. Socialinių ir ekonominių partnerių atstovai regionų plėtros tarybų veikloje.....	18
3.1. Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų įsitraukimas į RPT veiklą nėra tikslingai reglamentuotas ir pritaikytas.....	19

Turinys

3.2. Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų RPT sudėtyje neproporcingumas.....	20
3.3. Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų skyrimas į regiono plėtros tarybą - netikslingas ir per daug centralizuotas.....	21
3.4. Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų potencialo nepilnas panaudojimas.....	22
4. Tarpsavivaldybinis bendradarbiavimas.....	23
4.1. Problema: Tarpsavivaldybinį bendradarbiavimą skatinančių priemonių trūkumas.....	24
Apibendrinimas.....	26
Bibliografija.....	27

Santrumpos

ES - Europos Sąjunga

GPM - Gyventojų pajamų
mokestis

LRV - Lietuvos respublikos
Vyriausybė

NT - Nekilnojamasis turtas

RPD prie VRM - Regionų
plėtros departamentas prie
Vidaus reikalų
ministerijos

RPT - Regiono plėtros taryba

VRM - Lietuvos respublikos
Vidaus reikalų ministerija

Kontekstas

Šios rekomendacijos yra „Kurk Lietuvai“ projekto „Darni regionų plėtra: regionų plėtros tarybų (toliau – RPT), veiklos efektyvinimas“ (2019 balandis - 2019 rugsėjis) dalis. Projektui įvykdyti buvo parengta esamos situacijos ir poreikio analizė, kurioje įvertinta Lietuvos regioninės politikos situacija, Lietuvos regionų socialinio ir ekonominio vystymosi progresas bei Lietuvos RPT veikla. Taip pat atlikta užsienio šalių regioninės politikos analizė, kurioje vertinti Švedijos, Lenkijos ir Suomijos atvejai, nagrinėjant į Lietuvos RPT panašių (ar šį darinį atitinkančių) regioninių institucinių vienetų veiklą.

Projekto metu įvykdyta viešoji konsultacija susidėjo iš dviejų dalių - vykdytų vidutiniškai 1 valandos trukmės pusiau struktūruotų interviu su svarbiausiomis regionų plėtros klausimais suinteresuotomis šalimis:

- viešojo sektoriaus atstovais (RPT nariais, ministerijų atstovais, vyriausybės atstovais ir kt.);
- plačiąja visuomene (analitikos ekspertais, socialiniais ir ekonominiais RPT partneriais, nacionalinių ir regioninių asocijuotų struktūrų ir nevyriausybinių organizacijų atstovais), kitomis visuomenės grupėmis;

Antroji viešosios konsultacijos dalis, pristatanti interviu ciklo rezultatus ir skirta išsamiai diskusijai, vyko Regioninės plėtros įstatymo pakeitimo projekto pristatymo metu Vidaus reikalų ministerijoje.

Kontekstas

Šių rekomendacijų rinkinys remiasi viešosios konsultacijos metu surinktais duomenimis ir informacija bei išvalgomis gautomis iš atliktų analizių. Tikimasi, kad šios rekomendacijos bus naudingos ir bus pasitelkiamos rengiant Regioninės plėtros įstatymo pakeitimus susijusius su RPT institucine santvarka bei funkcijų ir atsakomybių identifikavimu.

Įvadas

Valstybės pasirinkta regioninės politikos santvarka daro didelę įtaką tiek vietos piliečių gyvenimui, tiek visos šalies ir Europos Sąjungos (ES) ekonominei ir socialinei gerovei. Regionai yra svarbūs dalyviai tiek tarptautinio, tiek nacionalinio bendradarbiavimo klausimuose (CCRE-CEMR, 2016). Regioninė atskirtis (socialinė atskirtis ir pajamų nelygybė) Lietuvoje yra didžiausia per 20 metų bei viena didžiausių ES kontekste (European Commission 2019; ESTEP, 2019). Didėjančių socialinių ir ekonominių skirtumų Lietuvoje priežastimi dažnai yra įvardijama tai, kad regioninė politika šalyje vykdoma fragmentiškai, o regionų plėtros klausimai sprendžiami tik nacionaliniu lygiu ir tik investicinėmis priemonėmis (ESTEP, 2019).

Vienomis esminių priežasčių, limituojančių regioninę plėtrą Lietuvoje, taip pat yra laikomos: regioninio lygmens veikėjų, suinteresuotų regiono plėtra, trūkumas ir riboti regionų bei savivaldybių įgaliojimai ir nepakankami gebėjimai ekonominės ir vietos plėtros skatinimo srityse (Ibid; ESTEP 2018). Tai parodo regioninio požiūrio trūkumą ir centralizuotą intervencijų įgyvendinimą (Ibid). OECD ataskaitose pabrėžiama, kad decentralizacija (politinė, finansinė ir administracinė) yra būtina šiuolaikinėse valstybėse dėl daugelio priežasčių. Viena svarbiausių – geresnis paslaugų teikimas vartotojams dėl disponavimo pirmine informacija būnant arčiau gyventojų (OECD, 2017). Decentralizacijos pranašumais taip pat laikoma: didesnis valdžios atskaitingumas gyventojams; didesnė inovatyvių sprendimų tikimybė; mažesni stebėsenos kaštai ir stabilesnė valdžios sistema, kurią nulemia paskirstyti galios centrai (Laisvosios rinkos institutas, 2016).

Įvadas

Ji taip pat neatsiejama nuo subsidiarumo principo taikymo, kuriuo siekiama, kad sprendimų priėmimas vyktų kiek įmanoma žemesniame lygmenyje, kuo arčiau piliečių (nebent vietos valdžia su funkcijomis nesusitvarko ir jas efektyviau vykdyti aukštesniame lygmenyje) (Ibid). Taip siekiama gerinti sprendimų kokybę ir efektyvumą, o piliečiams suteikti galimybę labiau įsitraukti į sprendimų priėmimą, sukuriant palankesnę erdvę bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymui.

Europos Komisijos rekomendacijose Lietuvai, viešųjų paslaugų teikimo kontekste, pabrėžiama, kad regioninė atskirtis šalyje turėtų būti mažinama siekiant kokybiškesnių viešųjų (sveikatos, švietimo, susisiekimo) paslaugų prieinamumo (European Commission, 2019). Lietuva yra ypatingai raginama imtis sistemos efektyvinimo reformų, daugiau įtraukti vietos tarnybas, kadangi bendra paslaugų kokybė yra neraminanti, skiriamos lėšos per mažos, o bendriniai rodikliai vieni prasčiausių (tam tikrose srityse net prasčiausi) ES kontekste (Ibid; Europos Komisija, 2017).

Įvadas

Nors Lietuvos regionai turi savo strateginio planavimo vienetus t.y RPT, kurios pagal įstatymo joms priskirtas funkcijas bei pareigybes yra atsakingos už tikslingą regionų plėtrą ir regioninių planų tvirtinimą (daugiausiai ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų), Lietuvos nacionalinės svarbos strateginiai dokumentai (Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga 2017; Nacionalinės regioninės politikos prioritetai iki 2030 – projektas, 2018; Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, 2016) ir ekspertų įžvalgos vis dažniau akcentuoja RPT ir su jomis susijusių institucijų pertvarkymo svarbą.

2014-2020 m. ES finansavimo laikotarpiu Lietuvai yra numatoma suteikti apie 6,7 mlrd. eurų ES struktūrinių fondų investicijų, iš kurių regionų plėtrai yra skiriama apie 16,8 proc. lėšų (ES investicijos, 2019). Tai daugiau nei trečdaliu didesnė suma nei 2007-2013 m. periodu (Vidaus reikalų ministerija, 2016). Lietuva yra viena tarp šalių, efektyviausiai panaudojančių ES struktūrines lėšas ir 2014-2020 m. finansiniu periodu gauna bene daugiausiai investicijų vienam gyventojui - 2849 eurus (European Commission, 2019).

Tačiau, nepaisant milijoninių ES lėšų, ir kitų finansinių išteklių investuotų į 60 Lietuvos savivaldybių, ekonominio išsivystymo, gyvenamosios aplinkos ir teikiamų paslaugų kokybės skirtumai bei socioekonominė atskirtis tarp Lietuvos regionų ir jų viduje vis dar išlieka viena opiausių šalies problemų (Nacionalinės regioninės politikos prioritetai 2030 projektas, 2018; Baltoji knyga, 2017), o šiandieninės ataskaitos pabrėžia, kad tiek praėjusio, tiek

Įvadas

dabartinio laikotarpio investicijos galėjo būti panaudojamos tikslingiau ir labiau atliepiant tikslinius regionų poreikius.

Taigi, kyla ne vienas klausimas dėl šiuo metu vykdomos regioninės politikos racionalumo, institucinės santvarkos efektyvumo ir lėšų skirtų regioninei plėtrai panaudojimo tikslingumo. Atlikta analizė ir tyrimas parodė, kad Lietuvos regionų strateginio planavimo vienetų t.y RPT įsitraukimas į regiono valdymą yra ribotas ir pasyvus (nepakankamai efektyvus/rezultatyvus) dėl struktūrinių aspektų ir daugiau patariamojo, o ne vykdomojo jų įgaliojimų pobūdžio bei daugiau techninio nei kokybinio narių įsitraukimo į RPT veiklą (Naginionytė, Samasionokaitė, 2019). Kitaip tariant, RPT nėra pilnai įgalintos priimti ir vykdyti strateginius sprendimus regiono mastu bei nėra už juos atskaitingos. Tai išryškina regioninės plėtros procesų strateginio planavimo ir valdymo bei pareigybinės atsakomybės problemą, o regioninę politiką įgyvendinančiose institucijose atsiranda nekokybiškos veiklos rizika.

Analizė taip pat parodė, kad RPT posėdžiai dažniausiai vyksta rašytine tvarka, sprendimai priimami vienbalsiškai, o nagrinėjami klausimai nėra susiję su regioniniu mastu vykdomais projektais (Ibid). Tai identifikuoja mažą regioninės dimensijos svarbą RPT veikloje ir daugiau techninį nei kokybinį ir strateginį narių įsitraukimą sprendžiant regiono plėtros klausimus.

Įvadas

Šiame dokumente pateikiamas rekomendacijų rinkinys sudarytas remiantis viešosios konsultacijos metu surinktais duomenimis ir informacija gauta iš atliktų analizių. Tikimasi, kad šios rekomendacijos bus naudingos ir pasitelkiamos rengiant Regioninės plėtros įstatymo pakeitimus, susijusius su RPT institucine santvarka bei jų funkcijų ir atsakomybių identifikavimu.

Rekomendacijos skirtos spręsti problemoms, identifikuotoms RPT institucinės santvarkos (statuso, įgaliojimų, funkcijų, finansavimo), regioninės plėtros planavimo sistemos ir regioninio bendradarbiavimo srityse.

Regionų plėtros tarybų institucinė santvarka ir funkcijos

Atlikta Lietuvos regioninės politikos situacijos analizė ir RPT veiklos tyrimas identifikavo, kad esamoms sisteminiams problemoms spręsti reikalingas kompleksinis požiūris. Rezultatai identifikavo, kad reikia sukurti alternatyvų RPT institucinės santvarkos ir veiklos modelį, kurį pasitelkus būtų galima užtikrinti tikslingą ir efektyvią regionų plėtrą.

“

DĖL ESAMOS STRUKTŪROS MES NEGALIME
KALBĖTI APIE BENDRUS REGIONINIUS
DALYKUS.

Šaltinis: Lietuvos Regionų plėtros tarybų veiklos tyrimas. Viešosios konsultacijos ataskaita, 2019

Problema: Regioninio vieneto atsakingo už tarpsavivaldybinį bendradarbiavimą ir regioninę dimensiją nebuvimas

Dėl esamo RPT statuso, jos negali savarankiškai savo veiksmais įgyti teisių ir pareigų bei jas įgyvendinti ar būti atsakingos už savo veiksmus.

RPT, iš esmės būdamos regioninio lygmens sprendimus priimančiomis institucijomis, tačiau neturėdamos jų įgyvendinimui reikalingų administracinių priemonių, savo įgaliojimus gali įgyvendinti tik iš dalies, t.y. negali savo vardu sudaryti sutarčių, savarankiškai įgyvendinti kelias savivaldybes jungiančių projektų, dalyvauti naryste paremtose organizacijose (taip pat – tarptautinėse) bei kita.

RPT taip pat nėra atsakingos už savo priimamus sprendimus ir atliekamus veiksmus. Faktiškai, RPT sprendimai gali būti įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu už juos atsakomybę prisiima kitas jai nepavaldus subjektas (pvz., savivaldybė ar ministerija), todėl RPT priima sprendimus, tačiau neatsako už jų įgyvendinimo rezultatus. Taip kyla regioninės plėtros procesų valdymo bei pareigybinės atsakomybės problema, o regioninę politiką įgyvendinančiose institucijose atsiranda nekokybiškos veiklos rizika.

To pasekoje, esamoje situacijoje neturime politinio vieneto atsakingo už regioninę dimensiją. Kitaip tariant, skatindami regionų plėtrą ir regioninio lygmens veiklas/projektus, neturime organo, kuris būtų teisiškai įgalintas tą veiklą vykdyti ir būtų atskaitingas už veiklos rezultatus.

Rekomendacijos

- Siūlytina užtikrinti svaraus ir reikšmingo regioninio lygmens vieneto egzistavimą. Visi tyrime dalyvavę respondentai tvirtino, kad esamos RPT institucinės santvarkos stiprinimas yra reikalingas, o didžioji dalis net teigė, kad ilgesnėje perspektyvoje perėjimas prie II lygio savivaldos valdymo modelio būtų efektyviausias sprendimas regioninės politikos kontekste.
- Siūlytinas RPT statuso keitimas, nustatantis RPT kaip viešųjų juridinių asmenų statusą, jų veiklos ir sudarymo įgaliojimus, taip įgalinant RPT ir išsprendžiant pareigybinės atsakomybės, atskaitomybės bei kitas, su tuo susijusias, problemas.
- Siūlytina RPT suteikti viešojo administravimo įgaliojimus ir aiškiai reglamentuoti kokią galią jų priimami sprendimai turi kitiems asmenims bei institucijoms.
- Atlikus šiuos pakeitimus, RPT galėtų pilna apimtimi įgyvendinti viešojo juridinio asmens teises ir pareigas. Taip iš esmės būtų išsprendžiama šiuo metu egzistuojanti regioninio lygmens įgalinimo problema, kuomet sprendimus dėl regiono plėtros rengia centrinės valdžios institucija (Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos), priima kolegiali institucija (RPT), kuri neturi nei prievolės, nei galimybių šiuos sprendimus įgyvendinti, o už pasiektus rezultatus atsako atskiros savivaldybės arba ministerijos.
- Tai padėtų išspręsti savivaldybių bendradarbiavimo ir integruoto planavimo regioniniu mastu ribojimo problemą, kylančią dėl nepakankamai efektyvaus savivaldybių, regionų ir centrinės valdžios institucijų bendradarbiavimo mechanizmo egzistavimo. Kitaip tariant, tai sukurtu pagrindą tikslingos struktūros, kuri užtikrintų efektyvią ir kryptingą regionų plėtrą atsiradimui.
- Nustačius regioninio lygmens kompetencijas turinčius subjektus (RPT), būtų sudarytos prielaidos ir tam tikrais, specialiais teisės aktais nustatomas funkcijas vykdyti optimaliu teritoriniu lygiu. Specialiais teisės aktais arba savivaldybių bendru sprendimu regioniniu lygiu galėtų būti konsoliduojamos funkcijos ir (ar) viešosios paslaugos, kurių teikimas nėra optimalus nei savivaldybių lygiu (dėl per mažų atskirų savivaldybių finansinių, administracinių išteklių, demografinių pokyčių, gyventojų pasiskirstymo), nei nacionaliniu lygiu (dėl menkų centrinės valdžios galimybių prisitaikyti prie konkrečių vietovių poreikių, užtikrinti lankstų paslaugų administravimą). To pasekoje, regioniniu lygiu galėtų būti teikiamos viešojo administravimo ir (ar) viešųjų paslaugų funkcijos, kurių teikimas regioniniu lygiu, kaip rodo tokių šalių kaip Švedija ir Suomija praktika, generuoja itin teigiamus rezultatus (Samasionokaitė ir Naginionytė, 2019).
- Siekiant rezultatyvių ir reikšmingų pokyčių regioninės politikos srityje, viešojo juridinio asmens statuso suteikimas RPT yra esminis pokytis, kuris suteiktų pagrindą ir sudarytų prielaidas tolimesniam regioninio lygmens stiprinimui.

Problema: Neefektyvus regioninės plėtros procesų valdymas ir veiksmų įgyvendinimas

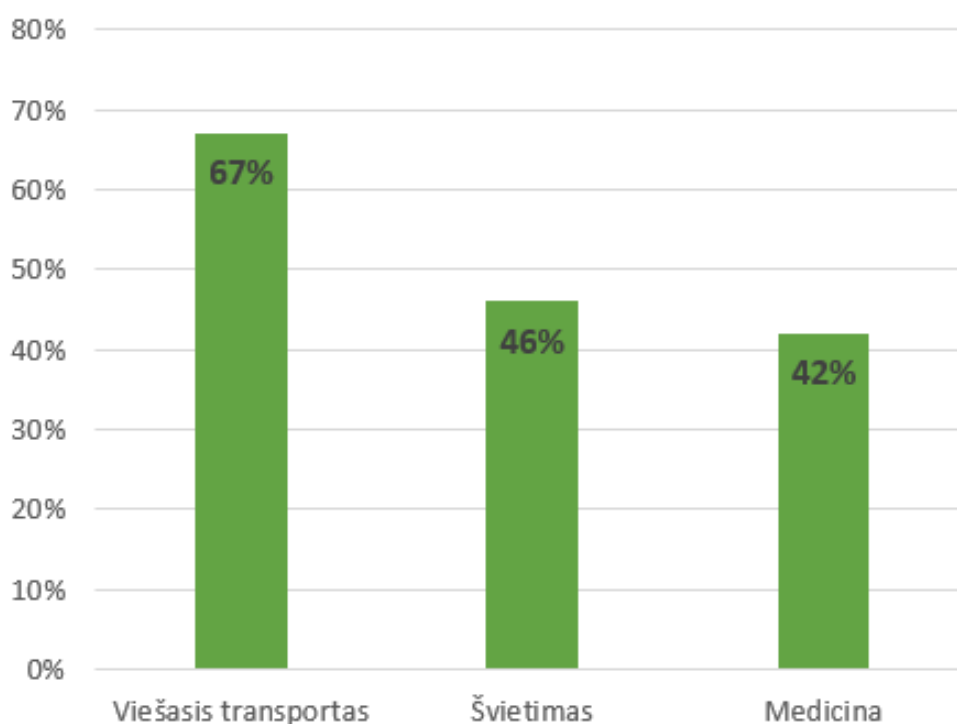
Atsižvelgiant į esamas RPT joms įstatymo priskirtas funkcijas bei pareigybės, RPT yra atsakingos už tikslingą regionų plėtrą, tačiau jų įsitraukimas į regiono valdymą ir strateginį planavimą yra ribotas ir pasyvus (nepakankamai efektyvus) dėl daugiau patariamojo, o ne vykdomojo jų įgaliojimų pobūdžio. Dabartiniai RPT įgaliojimai, yra daugiausiai susiję su regionų plėtros planų tvirtinimu ir ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų, regione įgyvendinamų, projektų atranka. RPT nėra pilnai įgalintos priimti ir vykdyti strateginius sprendimus regiono mastu.

Vien teisinių prielaidų sukūrimas, įgalinantis RPT savo vardu sudaryti sutartis, dalyvauti naryste paremtose organizacijose, savarankiškai įgyvendinti kelias savivaldybes jungiančius projektus, dalyvauti su daugeliu sričių susijusiose iniciatyvose, tokiose kaip regioninė specializacija ir suteikiantis galimybę joms priskirti viešojo administravimo ir (ar) viešųjų paslaugų teikimą regioniniu lygiu, gali būti nepakankamas, o siekiamų tikslų įgyvendinimas nebūti garantuotas dėl politinės valios ir/ar tarpsavivaldybinio bendradarbiavimo stygiaus.

Rekomendacijos:

- Siūlytina įgalinti RPT priskiriant joms papildomas funkcijas - RPT įgaliojimai turi būti aiškiai atskirti nuo kitų institucijų/subjektų. Kitaip tariant, siūloma RPT funkcijas ir atsakomybes praplėsti joms priskiriant konkrečias funkcijas, kurių vykdymas galėtų tikslingiausiai būti įgyvendinamas regioniniu lygmeniu, siekiant aukštesnės kokybės paslaugų teikimo ir kaštų optimizavimo srityse. Net 75% tyrime dalyvavusių respondentų teigiamai vertino viešųjų paslaugų teikimą regioniniu lygiu (Naginionytė ir Samasionokaitė 2019). Sveikatos priežiūra, viešasis transportas, profesinis ir aukštesnysis mokslas buvo išskiriamos kaip pagrindinės sritys, kurios turėtų būti svarstomos, kaip potencialiausios regioniniu lygmeniu kuruojamos paslaugos. Regioniniai keliai, vyresniųjų asmenų socialinė gerovė, turizmas, kultūra, aplinkosauga, gyventojų užimtumas ir vandenvala taip pat buvo vienos dažniausiai minimų sričių.
- Įgalintas regioninis lygmuo galėtų įgyvendinti ir tokias su daugeliu sričių susijusias iniciatyvas, kaip regioninė specializacija.
- Prieš priskiriant RPT papildomas funkcijas, pirmiausiai turėtų būti atlikta detali analizė, kurios metu būtų identifikuotos visos RPT galimai pavestos funkcijos ir atsakomybės bei parengtos, konkrečiais skaičiavimais pagrįstos, kaštų ir naudos analizės.
- Siūlant regioninio administravimo santvarką, kurios pagrindu vienos savivaldybės gyventojai galėtų naudotis kitos savivaldybės infrastruktūra ir paslaugomis, turi būti aiškiai nustatytas atsiskaitymo modelis tarp savivaldybių arba keičiamas mokesčių perskirstymo modelis.

Kokios viešosios paslaugos turėtų būti teikiamos regioniniu lygiu?

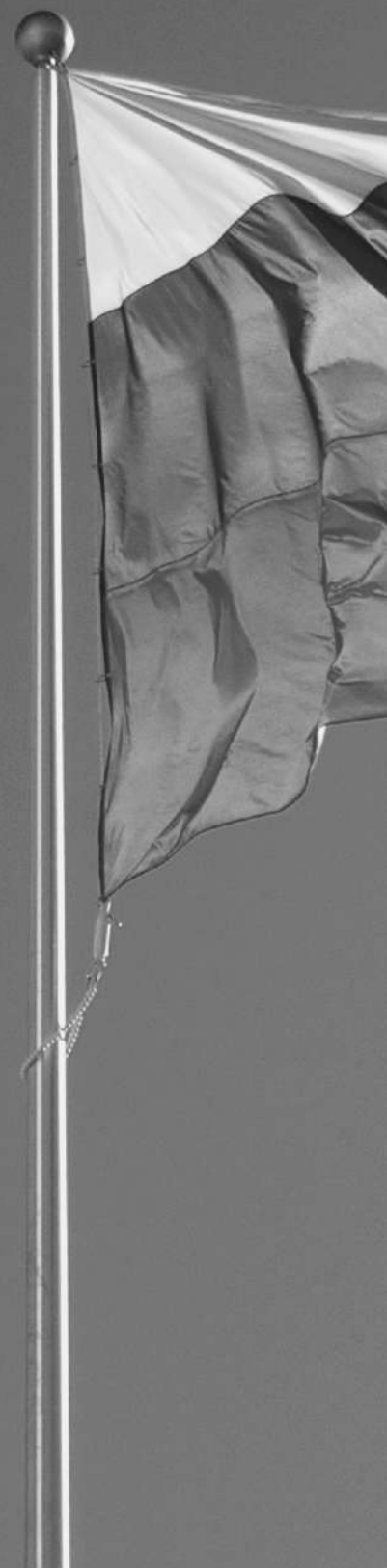

Problema: Esama regioninės politikos strateginio planavimo ir įgyvendinimo sistema nėra pajėgi užtikrinti tikslingą ir efektyvią regionų plėtrą.

Darni ir tvari regionų plėtra turi būti vykdoma remiantis kokybiškomis ir objektyviomis regionų socialinės ir ekonominės situacijos analizėmis, strateginėmis išvalgomis bei bendradarbiavimu ir įrodymais grįsta praktika, garantuojant ilgalaikius ir efektyvius rezultatus. Šiuo metu egzistuojantis regioninės plėtros modelis nėra tinkamas to užtikrinimui. Tai atspindi esama regioninės politikos situacija šalyje.

Pagal dabartinę ES investicinių fondų investicijų planavimo praktiką RPT ir pavienės savivaldybės pastebimo poveikio regionų plėtrai skirtoms investicijoms neturi, o susijusios strateginių dokumentų nuostatos iš esmės atkartoja nacionaliniu lygiu nustatytus ES investicinių fondų prioritetus. Todėl pastebima, kad regionų plėtros strategijos yra dažnai taikomos prie ministerijų nustatytų priemonių bei pastebimas priemonių ir poreikio formavimo „iš viršaus“ (centrinės valdžios) dominavimas planų rengime, o regionuose pastebimas ilgalaikio strategiškumo ir regioninio požiūrio trūkumas ar net nebuvimas. Tai lemia, jog tiksliniai regionų poreikiai gali būti neidentifikuojami, o vykdoma regioninės plėtros veikla - netikslinga.

Kalbant apie šiandieninės regioninės politikos šalyje situaciją, tyrime dalyvavę respondentai, kaip esmines problemas išskyrė šias: regioninės plėtros strategiškumo nebuvimą, regioninio požiūrio trūkumą bei priemonių ir poreikio formavimą „iš viršaus“ (centrinės valdžios) dominavimą regionų plėtros planų rengime. Tai buvo įvardijama kaip ilgalaikė institucinės santvarkos, kompetencijų stokos ir bendradarbiavimo kultūros nebuvimo pasekmė (Naginionytė, Samasionokaitė, 2019).

Rekomendacijos:

- Regioninės plėtros priemonių pasirinkimo modelio, veikiančio principu „iš apačios į viršų“ regioninėje politikoje pritaikymas - regionų plėtros planai turi būti rengiami, o regioniniai projektai atrenkami pagal iš anksto numatytą regiono plėtros strategiją, parengtą atsižvelgiant į būtent to regiono specifiką ir poreikius, o ne žvelgiant į tai, iš kokių ES lėšų būtų galima įgyvendinti ir kokius projektus regione.
- Regionų plėtrai skiriamos lėšos galėtų būti skiriamos „krepšelio“ principu, kuomet kiekvienas regionas gali pasirinkti sau aktualias priemones ir proporcingai paskirstyti lėšas.

Tačiau, vien pritaikius tokį planavimo modelį, egzistuojanti sistema neužtikrintų jos efektyvaus veikimo, tai taip pat pareikalautų kompetencijų stiprinimo (ekspertinių žinių) regionuose užtikrinimo.

Rekomendacijos:

- Siūlytiną vidinių ir išorinių kompetencijų tinklo teikiančio ekspertinę pagalbą RPT sukūrimas. Pagrindinis tinklo tikslas - užtikrinti kokybišką regioninės plėtros planavimą, teikiant ekspertinę pagalbą RPT ir kitoms su regionų plėtra susijusioms institucijoms.
- Suinteresuotų šalių bendradarbiavimas kompetencijų tinklo kontekste įtvirtinamas bendradarbiavimo sutartimis aiškiai reglamentuojančiomis institucijų pareigas, atsakomybes ir įgaliojimus.
- Siūlytiną modelis, kuriame kompetencijų tinklas įgyvendina RPT deleguotas užduotis ir atlieka patariamąjį pobūdžio ir analitinių resursų funkcijas. Galimai atlieka ir/ar pasidalina turima informacija apie investicinių projektų vertinimus, regionų analizes, užsienio šalių gerųjų praktikų analizes ir kitus su regionų plėtra susijusius aspektus.
- Regionų plėtros planai rengiami ir tvirtinami, o regionuose įgyvendinami projektai atrenkami atsižvelgiant į kompetencijų tinklo pateiktas išvalgas ir rekomendacijas.
- Regionų plėtros planai rengiami, o regionuose įgyvendinti planuojami projektai atrenkami tik remiantis tvarių ir ilgalaikių strateginių tikslų, skirtų tikslingai ir efektyviai regionų plėtrai įgyvendinimui, o nėra pritaikomi prie ES lėšomis finansuojamų projektų sąrašo, kad tik būtų gautas finansavimas.

A photograph of several stacks of coins, likely Euro, arranged in a row. The coins are stacked vertically, and the image is partially obscured by a white text box at the top.

Regionų plėtros tarybų finansavimas

Šiuo metu Lietuvoje egzistuojantį regioninės politikos finansavimo modelį neigiamai įvertino net 96% Lietuvos RPT veiklos tyrime dalyvavusių respondentų (Naginionytė, Samasionokaitė, 2019). Didžioji dalis apklausos dalyvių teigė, kad reikia didesnės regioninio lygmens veikėjų funkcinės ir finansinės decentralizacijos bei didesnio politinio pasitikėjimo vietos valdžios institucijomis, suteikiant RPT didesnę laisvę veikti ir disponuoti regiono plėtrai skirtais finansais.

“

NORINT DARYTI ĮTAKĄ, REIKIA FINANSINIO PAGRINDO.

Problema: Neturėdamos disponuojamų finansinių išteklių, regionų plėtros tarybos turi ribotas galimybes tiesiogiai dalyvauti įgyvendinant bendrus projektus (lieka koordinacinis vaidmuo).

Dabartinė regionų plėtrai skirtų lėšų finansavimo ir administravimo sistema neužtikrina RPT savarankiškumo ir laisvės veikti. Regionų valdžios institucijos, turėdamos didesnę laisvę disponuoti regionų plėtrai skirtais finansais, turėdamos teisę gauti papildomą finansavimą, rinkti mokesčius ir/ar imti paskolas galėtų geriau ir atsakingiau kontroliuoti savo turimas lėšas (finansavimą) bei pareigų ir atsakomybių valdymą. Tai užtikrintų finansavimo diversifikaciją ir judrumą bei svaresnį pareigybinį atskaitingumą. Vietos valdžios organai (savivaldybės, regionai ar kita) privalo turėti savo pajamų šaltinius ir galimybę laisvai jais disponuoti, jeigu yra norima, kad jie veiktų nepriklausomai ir efektyviai įgyvendintų jiems priskirtus uždavinius bei funkcijas.

Taip pat, kadangi didžioji dalis RPT svarstomų klausimų yra tiesiogiai susiję su ES struktūrinių fondų finansuojamais projektais, kyla rizika sulaukti vis mažiau investicijų regione, natūraliai mažėjant ES fondų apimčiai šalyje. Siekiant užtikrinti regioninę plėtrą, reikia surasti kitus finansavimo būdus, kuriais galėtų naudotis ir disponuoti RPT.

Rekomendacijos:

- Siekiant tikslingai ir efektyviai įveikinti RPT, reikia pateikti išsamų RPT finansavimo modelį nurodant konkrečius finansavimo šaltinius ir atskleidžiant kokią dalį biudžeto skirtingos institucijos/subjektai turės padengti bei kokioms reikmėms tos lėšos galės būti skiriamos.
- Siūlytina pasitelkti įžvalgas pateikiamas užsienio šalių regionų tarybų finansavimo modeliuose. Tai reikia atlikti, atsižvelgiant į tai, kad regionų tarybų finansavimo modelis yra neatsiejamas nuo jų teisinio statuso, joms priskiriamų atsakomybių ir suteikiamų funkcijų spektro bei pritaikomas atsižvelgiant į regionų plėtros tarybų sudėtį kiekybine prasme.
- Siūlytina atsižvelgti į Suomijos regionų tarybų finansavimo modelį, pagal kurį regionų tarybos pagrindinį finansavimą gauna iš savivaldybių narių metinio narystės mokesčio (nustatomo atitinkamai pagal savivaldybių dydį), taip pat lėšų, skirtų regioninei plėtrai iš vyriausybės metinių dotacijų/subsidijų ir ES struktūrinių fondų (Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2017).
- Taip pat siūlytina atsižvelgti į Švedijos regionų tarybų finansavimo modelį pagal kurį didžioji dalis regionų tarybų finansinių išteklių yra gaunama surenkant mokesčius, taip pat skiriamos subsidijos. Vietos valdžios organai (savivaldybės ir regionų tarybos) turi teisę imti mokestį už tam tikras paslaugas, kurias jie teikia. Pavyzdžiui, vaikų priežiūrą, vyresnių žmonių priežiūrą ar medicininės paslaugas. Didžiausią tarybų pajamų dalį sudaro gyventojų pajamų mokestis (GPM). Savivaldybės ir regionų tarybos nustato šių pajamų ir nekilnojamo turto (NT) mokestį. GPM savivaldybių tarifai svyruoja nuo 29% iki 35%, vidutiniškai 32% (Mieliauskaitė, Vadapalas, 2016). Dažniausiai 20% tenka savivaldybės biudžetui, o 10% regiono tarybos biudžetui (SALAR, 2019).
- Siūlytina, kad RPT veiklai skirtų dotacijų/subsidijų dydis priklausytų nuo tarpsavivaldybinių projektų skaičiaus, taip skatinant bendrus regioninius projektus ir bendrą savivaldybių veiklą.
- Taikant skirtingus finansavimo mechanizmus turi būti užtikrinama dvigubo finansavimo ir (arba) perfinansavimo rizikų prevencija.

Socialinių ir ekonominių partnerių atstovai regionų plėtros tarybų veikloje

Glaudus bendradarbiavimas tarp nacionalinės valdžios ir socialinių ir ekonominių partnerių atstovų yra neatsiejamas ir itin svarbus procesas demokratinėje valstybėje ir daugiapakopio valdymo srityje (angl. *Multi-level governance*).

Toks valdymas sustiprina partnerystės įgyvendinimą tiek vertikalčiai (tarp regioninių ir vietinių valdžios organų, ir tarp nacionalinės valdžios ir ES), tiek horizontalčiai (tarp skirtingų valdymo lygių, ekonominių ir socialinių partnerių ir visuomeninių organizacijų) (European Commission, 2012).

Lietuvoje socialinių ir ekonominių partnerių atstovai taip pat turi ganėtinai svarų vaidmenį tiek nacionalinėje, tiek regioninėje politikoje. Regioninės plėtros įstatyme numatyta, kad socialiniai ir ekonominiai atstovai, kuriuos skiria Vyriausybė arba jos įgaliota institucija, turi sudaryti 1/3 visų RPT narių. Socialiniai ir ekonominiai partneriai posėdžiuose dalyvauja kaip lygiaverčiai nariai, turėdami balsavimo teisę.

Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų vaidmenį RPT veikloje, kaip labai reikalingą, įvardino net 91% tyrime dalyvavusių respondentų, ir tik 4% teigė, kad socialinių ir ekonominių partnerių atstovų buvimas RPT nėra reikalingas.

Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų įsitraukimas į RPT veiklą nėra tikslingai reglamentuotas ir pritaikytas.

Pagal šiuo metu galiojančią tvarką, socialinių ir ekonominių partnerių atstovų RPT balso svarumas prilygsta politikams, tiesiogiai išrinktiems savivaldybių gyventojų. Tokiu atveju regioninio planavimo ir sprendimų priėmimo galia suteikiama ne tik gyventojų išrinktiems atstovams, bet ir privatiems asmenims, kurie šiuo atveju neprisiima jokios atsakomybės už savo sprendimus, kadangi atstovauja tik tam tikrai verslo ar kitai organizacijai. Taip kyla rizika, kad sprendimų priėmimas gali būti vykdomas ne objektyviai ir paliekama per daug erdvės interesų interpretacijai, kadangi nėra atsakomybės prisiėmimo faktoriaus.

Rekomendacijos:

- Siūlytinas socialinių ir ekonominių partnerių atstovų įtraukimas į regioninį planavimą, tačiau atsižvelgiant į jų atskaitomybės lygį, jų dalyvavimas RPT veikloje turėtų būti daugiau patariamojo balso teise. Tačiau įstatyme svarbu apibrėžti jų įžvalgų svarbą, kad jų pateikiamos rekomendacijos sprendimų priėmėjams būtų svarios ir į jas būtų privalomai atsižvelgiama, priimant atitinkamus sprendimus.
- Siūlytinas socialinių ir ekonominių partnerių atstovų dalyvavimas RPT veikloje, mėnesiniuose posėdžiuose, arba, remiantis užsienio šalių (Lenkijos, Suomijos) pavyzdžiais, jungtiniuose stebėjimo ir valdymo komitetuose sprendžiamojo balso teise. Toks valdymo komitetas turėtų būti nepriklausomas ir konsultacinis organas RPT nariams, t.y. politikams arba kitaip - sprendimų priėmėjams. Pagrindinės komiteto užduotys būtų stebėti, vertinti ir rekomenduoti tam tikrų objektų, prioritetų ar strategijų pokyčius. Komiteto priimtas sprendimas turėtų būti pateiktas RPT (kur socialiniai ir ekonominiai partneriai turėtų tik patariamojo balso teisę) ir į jį turėtų būti privalomai atsižvelgiama, priimant sprendimus.
- Valdymo komitetą turėtų sudaryti darbdavių ir darbuotojų organizacijos, nevyriausybinės organizacijos, akademijos atstovai, centrinės valdžios atstovai ir regioninės valdžios (šiuo atveju RPT) atstovai. Komitetų sudarytos rekomendacijos ir/ar išvados turėtų būti laikomos svarių dokumentu į kurį turėtų būti būtina atsižvelgti prieš sprendimų priėmėjams nusprendžiant dėl regionų strategijos ar regioninių projektų tvirtinimo.

Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų RPT sudėtyje neproporcingumas

Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų RPT sudėtyje dominuoja verslo atstovai (ekonominiai partneriai). Regioninės plėtros įstatymas numato, kad socialinių ir ekonominių partnerių atstovai “<...> turi atstovauti platesnės gyventojų ir (arba) organizacijų grupės interesams. Ne mažiau kaip 2/3 į regionų plėtros tarybas skiriamų socialinių ir ekonominių partnerių atstovų turi būti deleguoti verslo ir darbdavių asociacijų <...>” (Regioninės plėtros įstatymas, 2018). Tai nulemia, kad socialinių partnerių atstovų, atstovaujančių švietimą, sveikatą ar kitas nevyriausybinės organizacijas, yra mažiau nei ekonominių, t.y. verslo atstovų. Tai buvo identifikuota ir išanalizavus tyrimo duomenis, kadangi regioninės politikos formuotojai ir įgyvendintojai ypač akcentavo faktą, kad socialiniams partneriams nėra suteikiamos vienodos galimybės tapti RPT nariais.

Rekomendacijos:

- Siūlytina užtikrinti galimybę socialiniams partneriams geriau įsitraukti į RPT veiklą, kadangi pagal šiuo metu galiojantį „Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo patvirtinimą“, jų galimybės tapti RPT nariais yra ribotos ir netolygios lyginant su ekonominiais partneriais. Europos Komisija (2012) pabrėžia partnerystės svarbą tarp šių partnerių: kompetetingi regiono, savivaldos ir kiti valdžios atstovai; ekonominiai ir socialiniai partneriai; pilietinės visuomenės atstovai, įskaitant aplinkosaugos partnerius, nevyriausybinės organizacijas, lygių teisių atstovus. Ši rekomendacija siūlo ir RPT priimant socialinių ir ekonominių partnerių atstovus, įtraukti platesnės visuomenės partnerius, o ne apsiriboti tik verslo atstovais. Tai reiškia, kad reikėtų mažinti įstatyme numatytą 2/3 verslo atstovų proporciją.

Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų skyrimas į regiono plėtros tarybą - netikslingas ir per daug centralizuotas.

Pagal regioninės politikos įstatymą, VRM kviečia organizacijas siūlyti savo socialinius ir ekonominius atstovus į RPT. Praktika rodo, kad dažniausiai įvyksta taip, kad skiriami socialiniai ir ekonominiai partneriai yra atstovai iš didžiųjų savivaldybių, todėl atsiranda problema, kad RPT sudėtyje lyderiauja atstovai tik iš didžiųjų savivaldybių. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad neproporcingas didžiųjų ir mažesniųjų savivaldybių atstovavimas socialinių ir ekonominių partnerių kontekste RPT veikloje yra įvardijamas, kaip didelė problema, kurią būtina spręsti keičiant egzistuojančią partnerių atrankų ir skyrimo tvarką, kad būtų užtikrinamas proceso demokratiškumas ir skaidrumas.

Rekomendacijos:

- Siūlytina užtikrinti, tolygų socialinių ir ekonominių partnerių atstovų iš mažųjų ir didžiųjų savivaldybių dalyvavimą RPT veikloje, kadangi šiuo metu yra stipriai jaučiamas didžiųjų savivaldybių atstovų dominavimas minėtame kontekste.
- Rekomenduojama sudaryti galimybę rinkti socialinių ir ekonominių partnerių atstovus balsuojant po to, kai kiekviena RPT narė, t.y. savivaldybė pasiūlo savo atstovus. Tokiu būdu būtų užtikrintas ir demokratinis procesas, ir kiekvienos savivaldybės galimybė pasiūlyti savo atstovus, nepaisant savivaldybės dydžio.
- Renkantis socialinių ir ekonominių partnerių atstovus į RPT, derėtų pasidomėti jų statusu, kompetencijomis, įgūdžiais, taip pat sužinoti, kokie jų tikslai ir interesai dalyvauti RPT veikloje bei kaip jie galėtų prisidėti prie regiono vystymosi. Svarbu nepamiršti ir viešojo diskurso, t.y., kaip tam tikri atstovai yra nušviečiami socialinėje erdvėje bei žiniasklaidoje.

Problema: Socialinių ir ekonominių partnerių atstovų potencialo nepilnas panaudojimas

Nors 91% tyrimo dalyvių teigė, kad socialiniai ir ekonominiai partneriai būtini RPT veikloje, tačiau visi pabrėžė per mažą jų įsitraukimą ir neveiksnumą. Tai yra susiję su keliais aspektais. Pirmiausia, socialinių ir ekonominių partnerių atstovai, kitaip nei savivaldybių atstovai, neprisiima jokios atsakomybės ir atskaitomybės dalyvaujant RPT veikloje. Antra, šiuo metu egzistuojanti RPT darbotvarkė yra labai techniška ir nesukuria erdvės diskusijoms, strategijoms ir didesniai įsitraukimui į regioninės plėtros planavimo veiklą. Kitaip tariant, socialinių ir ekonominių partnerių pasyvumas kyla dėl intereso neturėjimo (siaurų RPT funkcijų) ir kitų esamos santvarkos aspektų.

Rekomendacijos:

- RPT posėdžių darbotvarkė turėtų būti labiau strategiška ir įtraukianti diskutuoti, o ne sprendžianti techninius klausimus.
- Socialinių ir ekonominių partnerių atstovai turėtų dalyvauti tik tokiose diskusijose, kuriuose būtų sprendžiami su strateginiu planavimu susiję klausimai, o joje dalyvautų tik pagrindiniai regiono politikos formuotojai ir įgyvendintojai. Tokiu atveju visų, socialinių ir ekonominių partnerių atstovai, labiau įsitrauktų į strateginį regiono planavimą, nes kaip parodė tyrimas, ne tik jiems, bet ir politikams RPT darbotvarkė dažnai atrodo neaktuali ir nepalanki diskusijoms.
- Partnerių įsitraukimą į RPT veiklą gali paskatinti tam tikros bendradarbiavimo platformos arba renginiai. Pavyzdžiui, Austrijoje, ekonominiai ir socialiniai partneriai tradiciškai yra įtraukiami į Nacionalinės Strategijos Sistemos vertinimą ir projektavimą per nuolatinį renginį - Austrijos Teritorijų Planavimo Konferenciją (ÖROK). Numatant tokius ar panašių formų renginius arba dirbtuves, kai tiesiogiai įtraukiami partneriai, užfiksuojamos idėjos ir pasiūlymai, o po to suteikiamas grįžtamasis ryšys, galimai generuotų teigiamus rezultatus.

Tarpsavivaldybinis bendradarbiavimas

Pagal šiuo metu galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus nustatyta, kad bendriems tikslams pasiekti savivaldybė gali sudaryti jungtinės veiklos sutartis arba bendrų viešųjų pirkimų sutartis su valstybės institucijomis ir (arba) kitomis savivaldybėmis. Vietos savivaldos įstatymas leidžia savivaldybėms sudaryti sutartis bendrai teikti paslaugas su kitomis savivaldybėmis. Tai taip pat leidžia perduoti kai kurias administracines ar viešąsias paslaugas kitoms savivaldybėms.

Tačiau nėra konkrečių organizacinių struktūrų savivaldybių bendradarbiavimui - nėra reglamentuotas praktinis mechanizmas kaip ši nuostata gali būti įgyvendinama siekiant bendrų regionų tikslų ir turima mažai teigiamos patirties.

Problema: Tarpsavivaldybinį bendradarbiavimą skatinančių priemonių trūkumas

Nors savivaldybės teoriškai gali bendradarbiauti ir yra pavyzdžių, įrodančių, kad Lietuvoje yra bendradarbiaujančių savivaldybių, esamos situacijos analizė identifikavo, kad tarpsavivaldybinis bendradarbiavimas - per mažas ir neišplėtotas. Tai patvirtino ir tyrime dalyvavę respondentai - net 61% jų akcentavo, kad bendradarbiavimas tarp savivaldybių vykdant bendrus projektus yra per mažas, o 26% teigė, kad jo išvis nėra (Naginionytė, Samasionokaitė, 2019).

Rekomendacijos:

- Siūlytina sumažinti egzistuojančią konkurenciją tarp savivaldybių, pasitelkiant pertvarkas teisinėje ir mokestinėje srityse, kadangi, kaip nurodė tyrimo dalyviai, tai yra viena esminių kliūčių tarpsavivaldybiniam bendradarbiavimui ir bendrų projektų rengimui regionuose.
- Siūlytina paskatinti savivaldybes identifikuoti bendrą siektiną regioninį rodiklį ir sudaryti palankias sąlygas (paskatas) jo siekti. Pavyzdžiui, net 71% tyrimo dalyviai teigė, kad kai kurios viešosios paslaugos turėtų būti teikiamos regioniniu lygiu. Todėl vienas tokių galėtų būti viešojo transporto paslaugų optimizavimas. Paslaugos bendras tiekimas vienytų visą regioną, užtikrintų sklandesnį gyventojų migravimą į darbo vietas, mokyklas ir taip užtikrintų geresnį ir efektyvesnį paslaugų teikimą regione. Toks modelis suvienytų savivaldybes telktis kartu. Tačiau galima rizika dėl savivaldybių nuosavų įmonių egzistavimo, pavyzdžiui, autobusų parkų. Šioje vietoje siūlomas dialogo tarp centrinės valdžios ir vietos valdžios organų taikymas - skatinant savivaldybes vienytis ties viena, tarkim, viešojo transporto įmone, skiriant tam tikrą finansavimą ir/ar kofinansavimą.
- Siūlytina paskatinti savivaldybes tiekti bendras paslaugas ar vykdyti bendrą veiklą, teikiančią finansinę ir/ar socialinę naudą gyventojams, suteikiant vyriausybės kofinansavimą. Kaip rodo užsienio šalių pavyzdžiai, kai kurios paslaugos jau ilgą laiką teikiamos tik regioniniu lygiu. Pavyzdžiui, Suomijos ir Švedijos šalių atveju, tokia praktika yra taikoma sveikatos priežiūros ir viešojo transporto bei kitose srityse. Kadangi minėtos šalys lyderiauja regioninės sanglaudos šalyje kontekste net tik ES, bet ir už jos ribų, tai galėtų būti svarus argumentas grindžiantis regioninio bendradarbiavimo svarbą ir atnešamą naudą.

- Siūlytina tarpsavivaldybinį bendradarbiavimą aiškiai reglamentuoti atitinkamuose teisės aktuose dėl bendradarbiavimo tradicijos nebuvimo šalyje. Dėl šios priežasties tokią tradiciją pradėti kurti turi įstatymų leidėjai, nurodantys, kad bendradarbiavimas būtinas, norint mažinti didėjančią socialinę ir ekonominę atskirtį tarp regionų ir juose. Bendradarbiavimo formalizavimą siūloma įtvirtinti pasitelkiant tam tikrų paslaugų bendrą tarpsavivaldybinį tiekimą.
- Be bendradarbiavimo formalizavimo įstatymų pagrindu, taip pat siūlytina atkreipti dėmesį bendradarbiavimo galimybėms pasitelkiant kitokius formatus, pavyzdžiui viešai rengiamose diskusijose, dirbtuvėse ir renginiuose, kur savivaldybės būtų tiesiogiai įtrauktos reikšti savo mintis, idėjas ir požiūrį. Pavyzdžiui, kas metus vykstančius “Regionų pavasario forumus” paversti praktiškesniais, įtraukiant daugiau praktinių užsiėmimų/dirbtuvių (angl. workshops), kurių metu būtų galima dalintis gerąja patirtimi/praktika, siūlyti idėjas bendradarbiavimui skatinti, tiesiogiai bendraujant ir tariantis su teisėjais, Seimo nariais, socialiniais ir ekonominiais partneriais bei kitomis suinteresuotomis šalimis.

Apibendrinimas

Siūlytinas regioninio vieneto, vienijančio visas savivaldybes egzistavimo užtikrinimas. Šiuo atveju siūloma įgalinti RPT tapti tokiu vienetu, jam suteikiant daugiau funkcijų, atsakomybių ir juridinį statusą. Tokiu atveju RPT galėtų priimti atsakomybę už savo veiklą, būtų įgalintos veikti regioniniu mastu ir vykdyti platesnio spektro veiklą bei galėtų atstovauti savo regionus tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame lygmenyje. Taip galimai būtų užtikrintas efektyvesnis ir skaidresnis savivaldybių ir/ar regionų bendradarbiavimas, teikiamos kokybiškesnės ir mažesnių kaštų reikalaujančios paslaugos bei įgyvendinamos veiklos/projektai.

Tai užtikrintų įgalintų veikti regioninio lygmens veikėjų, suinteresuotų regiono plėtra, atsiradimą bei sudarytų prielaidas tikslingai ir efektyviai regioninės plėtros veiklai šalyje.

Bibliografija

1. CCRE-CEMR Local and Regional Europe, 2016, Local and Regional Governments in Europe. Structure and Competences. Prieiga internetu: https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_structures_and_competences_2016_EN.pdf.
2. ESTEP, 2019. Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: regioninė plėtra (regioninė politika) 3 tarpinės ataskaitos 13 priedas,; Prieiga internetu: [http://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Regionin%C4%97%20politika\(1\).pdf](http://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Regionin%C4%97%20politika(1).pdf).
3. ESTEP, 2018; 2014–2020 m. ES fondų, skirtų integruotai teritorinei plėtrai, įgyvendinimo pažangos vertinimas.
4. ES Investicijos Letuvoje 2014-2020, 2019. Apie 2014-2020 m. ES fondų investicijas; prieiga internetu: <https://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/apie-2014-2020-es-fondu-investicijas>.
5. European Commission, Country Report: Lithuania, 2019; Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf
6. European Commission; 2019; European Structural and Investment Funds, Country Data for: Lithuania; Prieiga internetu: https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LT?fbclid=IwAR0iGNCMsGeNM6M58yB0SJKQOlQLDebVExxyBOi5UELu__-wxgWVpK6_FdA.
7. Europos Komisija, 2017. State of Health in the EU Companion Report. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2017_companion_en.pdf.
8. Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2017. Regional Councils in Finland. Prieiga internetu: https://www.uudenmaanliitto.fi/en/regional_council/regional_councils_in_finland?fbclid=IwAR0i25AmuMAme7PET839suIC3DiKQej-UxGX4mU8gow3jx-DpluPvrD69ro.
9. Laisvosios rinkos institutas, 2016. Subsidiarumo principas. Samprata ir kriterijai. Prieiga internetu: https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2016/06/Subsidiarumo-PB-06_30.pdf.
10. Lietuvos Respublikos Seimas, 2016; Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos.
11. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, 2017; Lietuvos regioninės politika Baltoji knyga dariniai ir tvariai plėtrai 2017-2030; Prieiga internetu: https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Regionines_politikos_baltoji_knyga_20171215.pdf.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2018. Nutarimo dėl Nacionalinės regioninės politikos prioritetų iki 2030 metų patvirtinimo projektas. Lietuvos Respublikos Seimo dokumentų paieška.

Bibliografija

- 13. Meliauskaitė Dovilė, Vadapalas Jonas, 2016. Motyvacinės sistemos savivaldybėms pritraukti privačias investicijas kūrimas. Prieiga internetu:<http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2016/10/Motyvacin%C4%97s-sistemos-savivaldyb%C4%97ms-pritraukti-priv%C4%8Dias-investicijas-k%C5%ABrimas-II.pdf>.
- 14. Naginionytė Akvilė ir Samasionokaitė Kristina, 2019. Darnus regionų vystymasis: Regionų plėtros tarybos. Užsienio šalių regioninės politikos analizė: Švedijos, Lenkijos ir Suomijos atvejai, 2019; Prieiga internetu: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2019/03/U%C5%BEsienio-%C5%A1ali%C5%B3-regionin%C4%97s-politikos-analiz%C4%978.pdf>
- 15. Naginionytė Akvilė ir Samasionokaitė Kristina, 2019. Darnus regionų vystymasis: Regionų plėtros tarybos. Regionų plėtros tarybų veiklos tyrimas. Viešosios konsultacijos ataskaita. Prieiga internetu: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2019/03/Lietuvos-Region%C5%B3-pl%C4%97tros-taryb%C5%B3-veiklos-tyrimas.-Vie%C5%A1osios-konsultacijos-ataskaita8.pdf>
- 16. Naginionytė Akvilė ir Samasionokaitė Kristina, 2019. Darnus regionų vystymasis: Regionų plėtros tarybos. Lietuvos regionų ekonominės ir socialinės situacijos apžvalga bei Nacionalinės regioninės politikos analizė. Prieiga internetu: http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2019/03/Esamos-situacijos-analiz%C4%97_naujausia_07051.pdf
- 17. OECD, 2017, Overview of Institutional Reforms. OECD Publishing, Paris. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1787/9789264272866-4-en>
- 18. OECD, 2016. Decentralisation trends in OECD countries: a comparative perspective for Ukraine. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Decentralisation-trends-in-OECD-countries.pdf>.
- 19. Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR), 2019. Prieiga internetu: <https://skl.se/tjanster/englishpages.411.html>
- 20. Vidaus reikalų ministerija; Regioninės politikos formavimas ir įgyvendinimas Samprata, tikslas, uždaviniai, 2016; Prieiga per internetą: <http://www.nrp.vrm.lt/lt/regionines-politikosformavimas-ir-igyvendinimas/samprata-tikslas-uzdaviniai/6>;